
PRIORYTETY I WYZWANIA BADAWCZE NA MAZOWSZU W OBSZARZE „GOSPODARKA”

Roman Szul

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono założenia i zakres działań, jakie podjęte będą w ramach realizacji programu badawczego *Trendy rozwojowe Mazowsza*. W artykule omówiono jego główne cele. Przedstawiono także wybrane wstępnie do badań obszary tematyczne, mieszczące się w dziedzinie „gospodarka”. Skrótowno omówiony został współczesny kontekst planowanych badań, ze wskazaniem, w jaki sposób i dlaczego powinna być w badaniach uwzględniona kwestia kryzysu gospodarczego. W artykule przedstawiono w szczegółowy sposób propozycje zakresu badań w rozbiciu na: diagnozę i prognozę makroekonomiczną, diagnozę i prognozę rynku pracy, diagnozę innowacyjności, diagnozę przedsiębiorczości, diagnozę rynku mieszkaniowego oraz siły nabywczej gospodarstw domowych. W artykule zawarto też sugestie metodologiczne, dotyczące zintegrowanego podejścia do badań nad gospodarką, społeczeństwem i przestrzenią Mazowsza. Wskazano także na znaczenie poznawcze studiów porównawczych, szczególnie tych o charakterze międzynarodowym.

Uwagi wstępne

Priorytety i wyzwania badawcze w dziedzinie gospodarki na Mazowszu mieszczą się w ramach całego programu badawczego, dotyczącego trendów rozwojowych Mazowsza. Dlatego też, przed bardziej szczegółowym omówieniem zadań w dziedzinie gospodarki, należy przypomnieć ogólne ramy projektu oraz ustalone przez organizatorów projektu tematy w dziedzinie gospodarki.

Ogólnymi celami badań są:

- identyfikacja luk informacyjnych i ich wypełnienie w bazie danych o Mazowszu,
- kompleksowa diagnoza społeczno-gospodarcza województwa,
- utworzenie systemowego modelu społeczno-ekonomicznego rozwoju,
- utworzenie procedur bieżącego prognozowania i modelowania trendów rozwojowych regionu oraz ich monitorowania.

Natomiast tematami w dziedzinie gospodarki, określonymi przez organizatorów, są:

- *diagnoza makroekonomiczna + prognoza długo- i krótkookresowa,*
- *diagnoza rynku pracy + prognoza,*
- *diagnoza potencjału innowacyjnego,*
- *diagnoza przedsiębiorczości,*
- *diagnoza popytowo-podażowa rynku mieszkaniowego,*

- *diagnoza siły nabywczej gospodarstw domowych.*

Poniższy tekst jest propozycją uszczegółowienia powyższych tematów badawczych oraz umieszczenia ich w szerszym kontekście procesów zachodzących na Mazowszu, w Polsce i na świecie.

Aktualność badań

Obecny kryzys gospodarczy, jaki świat, Europa, Polska i Mazowsze przeżywa, jest nie tylko wyzwaniem dla polityki gospodarczej i polityki w ogóle, ale także wyzwaniem dla nauki, zwłaszcza dla nauk ekonomicznych i społecznych. Przede wszystkim wymaga zbadania skali zjawisk kryzysowych, ich przestrzenne rozmieszczenie; wpływ m.in. na życie mieszkańców i sposób funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa, na ewentualne zanikanie starych i powstawanie nowych centrów siły gospodarczej i politycznej, i nowych powiązań gospodarczo-społeczno-politycznych w regionie, kraju, Europie i na świecie (nowej mapy geopolitycznej i gospodarczej świata, Europy i kraju). Wprawdzie publikacji na temat kryzysu gospodarczego zarówno w Polsce, jak i za granicą nie brakuje. Publikacje te są jednak w większości albo przyczynkarsko-sensacyjne (poruszają pojedyncze przykłady problemów wynikających z kryzysu), albo cechują się dużym poziomem ogólności i są przy tym mocno zabarwione ideologicznie. Według jednych z tych poglądów, ma miejsce zasadniczy kryzys gospodarki rynkowej (kapitalistycznej) i w ogóle kapitalizmu, a przynajmniej jego europejsko-amerykańskiej odmiany – a więc tego modelu, który stał się podstawą transformacji gospodarczej, społecznej i politycznej Polski po 1989 roku. Inny pogląd głosi wręcz coś przeciwnego – że obecna recesja jest naturalnym elementem gospodarki rynkowej i przynosi „oczyszczenie” gospodarki z nieefektywnych składników (takich jak amerykański koncern samochodowy General Motors), w wyniku czego gospodarka kapitalistyczna zostanie wzmocniona. Różna ocena obecnej sytuacji gospodarczej pociąga za sobą także różne poglądy na temat polityki gospodarczej – od koncepcji neokejnesistowskiej interwencji państwa w gospodarkę celem stymulowania lub ratowania koniunktury, nawet kosztem zadłużenia i deficytu budżetowego, po koncepcje neoliberalno-monetarystyczne, głoszące priorytet zachowania równowagi budżetowej i oczekiwanie, że gospodarka sama się „oczyszczy”.

Jedynie szerokie i pogłębione badania empiryczne mogą dać odpowiedź na pytanie, jaka jest sytuacja i jaką należy zastosować politykę społeczno-gospodarczą? Oczywiście, program badawczy *Trendy rozwojowe Mazowsza* nie powstał z myślą o analizie sytuacji kryzysowej, lecz niejako „przy okazji” może przyczynić się do uzyskania potrzebnych informacji.

Propozycje szczegółowych tematów badań

Diagnoza i prognoza makroekonomiczna

Sporządzenie diagnozy i prognozy makroekonomicznej wynika z przyjętych przez organizatorów badań założeń. W opinii autora tego opracowania, sporządzenie diagnozy i prognozy makroekonomicznej powinno przybrać formę zadania:

Zbadanie i prognoza kondycji ekonomicznej i finansowej gospodarki, samorządów i ludności na Mazowszu.

Zadanie to powinno składać się z następujących tematów:

- aktywność i stan finansów samorządów lokalnych,
- aktywność gospodarcza, wyniki finansowe firm,
- sytuacja finansowa ludności,
- warunki pozyskania finansowania przez firmy,
- koszty utrzymania ludności.

Wprawdzie polityka makroekonomiczna jest w gestii rządu państwa, a nie samorządu województwa. Tym niemniej ogólna kondycja makroekonomiczna gospodarki narodowej (dynamika produkcji i PBK, stan finansów publicznych, dynamika cen, stopy procentowe, bilans płatniczy i handlowy itp.) stwarza ramy dla procesów gospodarczych w regionie, a z drugiej strony ogólna sytuacja w kraju składa się z sytuacji w regionach. Z punktu widzenia władz samorządowych szczególnie ważne jest to, jakimi środkami finansowymi dysponują i będą dysponować (np. jak duże są i będą wpływy podatkowe) i jak duże są (będą) obciążenia wynikające z sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze działania danego samorządu (np. jakie będą obciążenia wynikające z ubożenia ludności w wyniku kryzysu, utraty miejsc pracy itp.).

Jakkolwiek, jak już była mowa, polityka makroekonomiczna nie należy do zadań samorządów, lecz mogą one, w tym samorząd województwa, pośrednio i w pewnym zakresie, wpływać na sytuację makroekonomiczną. Mogą to czynić głównie poprzez wydatki (i ich redukcję), które wpływają na koniunkturę na danym obszarze. W tym przypadku istotne są tzw. efekty mnożników wydatków bądź cięć w wydatkach (w tym przypadku są to ujemne efekty mnożnikowe), czyli wpływ danego wydatku (lub redukcji) na cały łańcuch dostawców, odbiorców i pracowników. Działanie mechanizmu efektów mnożnikowych może sprawić, że np. oszczędności budżetowe w wyniku cięć w wydatkach spowodują spadek dochodów w gospodarce i w efekcie spadek wpływów budżetowych, co prowadzi do negatywnej spirali spadku dochodów gospodarki i ludności, spadku wpływów budżetowych i cięć w wydatkach. Władze samorządowe poprzez odpowiednią politykę przyspieszania i ułatwiania procedur wydawania środków budżetowych (bądź spowalniania i redukcji wydatków), z uwzględnieniem skali efektu mnożnikowego danej decyzji (w zależności od charakteru i miejsca wydatku jego efekty mnożnikowe mogą być większe lub mniejsze), mogą wpływać na sytuację makroekonomiczną na swoim obszarze.

Diagnoza i prognoza rynku pracy

Zadanie: Zbadanie i prognoza ilościowego i jakościowego stanu zasobów pracy, ich wykorzystania i dopasowania do potrzeb gospodarki.

Proponowane tematy:

- zatrudnienie i bezrobocie, stopa bezrobocia, stopa zatrudnienia itp.,
- podaż i popyt na siłę roboczą,
- szara strefa,
- sektor stabilny i niestabilny zatrudnienia,
- terytorialna mobilność siły roboczej w regionie,
- praca za granicą: wyjazdy, powroty,
- praca cudzoziemców,
- sprawność instytucji rynku pracy.

Cennym wkładem projektu byłoby „wniknięcie” w cechy rynku pracy, nieujmowane w rutynowych statystykach, takie jak szara strefa, podział na pracę stabilną i niestabilną (wrażliwą na zmiany koniunktury) oraz powiązania regionalnego rynku pracy z rynkiem międzynarodowym. Sytuacja na rynku pracy jest z jednej strony bardzo ważnym elementem warunków życiowych ludności, a z drugiej – ważnym wskaźnikiem koniunktury gospodarczej i poziomu rozwoju gospodarczego. Wprawdzie istniejące źródła informacji statystycznej dostarczają bogatej informacji na temat rynku pracy, lecz szereg istotnych spraw, zwłaszcza dotyczących szarej strefy oraz pracy za granicą i pracy cudzoziemców (nierejestrowanej), jest niemożliwych do poznania bez badań empirycznych. Potrzeba badań empirycznych mazowieckiego rynku pracy jest bardzo istotna ze względu na szczególny charakter tego rynku w skali krajowej. Warszawa (i warszawski obszar metropolitalny) przyciąga bowiem pracowników – legalnych i nielegalnych – z różnych regionów kraju, a także z zagranicy. Można spodziewać się, że dalsze uczestnictwo Polski w integracji europejskiej i globalizacji spowoduje podobne zjawiska jak w dużych miastach Europy Zachodniej, a mianowicie napływ cudzoziemskich pracowników i w ogóle cudzoziemców. Wymagać to będzie określenia polityki wobec tego zjawiska – na ile powinno być one regulowane, a na ile poddane mechanizmom rynkowym, na ile cudzoziemcy mają być poddani procesom integracji kulturowo-językowej, a na ile ich zachowania pozostawić ich własnym decyzjom itp.

Diagnoza potencjału innowacyjnego

Zadanie: Zbadanie zdolności innowacyjnych gospodarki regionu, ich wykorzystania i wpływu na nie czynników wewnętrznych (regionalnych i krajowych) oraz zewnętrznych (międzynarodowych).

Proponowane tematy:

- aktywność innowacyjna (tworzenie innowacji, absorpcja innowacji) przedsiębiorstw,
- aktywność innowacyjna instytucji naukowo-badawczych,
- mechanizm tworzenia i adaptacji innowacji – powiązania z otoczeniem regionalnym, krajowym i międzynarodowym,

- regionalny system innowacyjny, klastry – ich zdolność do tworzenia, adaptacji i dyfuzji innowacji,
- skłonność do innowacji różnych kategorii przedsiębiorstw,
- bariery tworzenia, absorpcji i dyfuzji innowacji w regionie.

Innowacyjność powszechnie uważa się za jeden z kluczowych, jeśli nie najważniejszy, czynnik decydujący o pozycji miasta, regionu i kraju w gospodarce światowej. Wprawdzie obecny kryzys negatywnie zweryfikował niektóre rodzaje innowacyjności (zwłaszcza w sektorze finansowym), a gospodarki narodowe oparte na nich okazały się bardzo wrażliwe na kryzys, tym niemniej zdolność do tworzenia, absorpcji i adaptacji innowacji pozostanie niewątpliwie istotnym elementem, determinującym miejsce danego obszaru w gospodarce światowej, pomyślność jej przedsiębiorstw i zamożność mieszkańców. Cechą charakterystyczną Mazowsza jest stosunkowo duży, w skali kraju, potencjał innowacyjny, wynikający z istnienia bazy naukowo-badawczej, a z drugiej strony niska skłonność do innowacji podmiotów gospodarczych. Istniejąca na ten temat wiedza mówi o słabości finansowej małych i średnich przedsiębiorstw, niezdolności do finansowania badań i ich nastawieniu na dziedziny mało innowacyjne oraz o niechęci dużych, silnych finansowo firm do finansowania prac badawczo-rozwojowych i nastawieniu na zakup gotowych rozwiązań technicznych za granicą.

Badanie przyczyni się do odpowiedzi na pytanie, do jakiego stopnia niezadowolająca innowacyjność gospodarki regionu wynika z cech głównego podmiotu, jakim są przedsiębiorstwa (niechęć lub niezdolność do tworzenia innowacji), a do jakiego stopnia z cech systemu (powiązania między przedsiębiorstwami, instytucjami B+R, instytucjami finansowymi, władzami lokalnymi i regionalnymi, zagranicznymi właścicielami itp.) i dzięki temu badania umożliwią uzupełnienie i bieżące korekty regionalnej strategii innowacji.

Diagnoza przedsiębiorczości

Zadanie: Zbadanie cech przedsiębiorstw i przedsiębiorców regionu z punktu widzenia ich wpływu na możliwości rozwojowe Mazowsza.

Proponowane tematy:

- cechy ekonomiczno-techniczne przedsiębiorstw regionu,
- dynamika przedsiębiorczości (powstawanie i likwidacja firm),
- warunki podejmowania działalności gospodarczej (prawne, administracyjne, ekonomiczne, kadrowe itp.),
- techniczno-ekonomiczne oraz kapitałowo-własnościowe powiązania firm działających w regionie (ze szczególnym uwzględnieniem wpływu powiązań na zachowania firm),
- zachowania przedsiębiorców (skłonność do akumulacji i rozwoju firmy a skłonność do konsumpcji zysków, strategie osiągania zysków itp.).

Badanie przedsiębiorczości jest ściśle powiązane z badaniem innowacyjności, ponieważ nie ma innowacyjności bez odpowiedniej jakości przedsiębiorczości. Jakość przedsiębiorczości jest kluczowym elementem procesów gospodarczych. Jakkolwiek jakość, dostępność

i koszty siły roboczej oraz czynników materialnych, a z drugiej strony sytuacja rynkowa (popyt) mają duży wpływ na wyniki gospodarowania firm, ale to właśnie inwencja, kwalifikacje i postawy osób podejmujących najważniejsze decyzje w firmie (czyli przedsiębiorczość) decyduje o tym, w jaki sposób istniejące możliwości są wykorzystywane, czy firma tylko „unosi się na powierzchni” zależna całkowicie od koniunktury, czy też szuka i tworzy nowe możliwości, dopasowuje się do koniunktury przez zmiany technologiczne, organizacyjne, mobilność terytorialną itp.

Badania pozwoliłyby określić m.in. do jakiego stopnia różne rodzaje firm, zwłaszcza w podziale na krajowe i filie zagranicznych, preferują rozwój, a do jakiego stopnia konsumpcję zysków (i ewentualnie repatriację zysków do kraju skąd pochodzi właściciel kapitału) po osiągnięciu zadowalającego właścicieli/zarządców poziomu dochodów. Umożliwiłyby również określenie, na czym polegają strategie przedsiębiorców w dziedzinie tworzenia zysków – w jakim stopniu są to strategie polegające na tworzeniu realnej wartości korzystnej dla regionu i kraju, a w jakim stopniu na działalności spekulacyjnej, a nawet nielegalnej (jak unikanie płacenia podatków, fikcyjne bankructwa itd.). Szczególnie ważne byłoby też poznanie różnic w postawach przedsiębiorców między Obszarem Metropolitalnym Warszawy a resztą województwa – na ile różnice te niwelują, a na ile pogłębiają różnice w poziomie rozwoju między tymi dwiema częściami regionu.

Diagnoza podażowo-popytowa rynku mieszkaniowego

Zadanie: Zbadanie sytuacji mieszkaniowej ludności regionu i budownictwa mieszkaniowego, i na tej podstawie sformułowanie prognozy podaży i popytu na mieszkania oraz zbadanie wpływu sytuacji mieszkaniowej na rozwój gospodarczy regionu.

Proponowane tematy:

- diagnoza sytuacji mieszkaniowej ludności regionu z uwzględnieniem bezdomności i nielegalnego zamieszkiwania tzw. pustostanów,
- rzeczywista liczba ludności regionu, prognoza liczby ludności i prognoza zapotrzebowania na mieszkania,
- popyt na mieszkania w regionie zgłaszany przez mieszkańców innych regionów i zagranicy,
- ceny na rynku mieszkaniowym (pierwotnym, wtórnym),
- budownictwo mieszkaniowe – dynamika, charakterystyka budowanych mieszkań itp.,
- finansowanie budownictwa mieszkaniowego i zakupu mieszkań – rola kredytu,
- wpływ budownictwa mieszkaniowego na gospodarkę regionu – pochodzenie terytorialne firm budowlanych, regionalny efekt mnożnikowy budownictwa na Mazowszu; lokalizacja nowych mieszkań a dynamika zapotrzebowania na transport,
- gospodarka mieszkaniowa i komunalna, kondycja finansowa spółdzielni mieszkaniowych.

Sytuacja mieszkaniowa jest jednym z głównych czynników decydujących o jakości życia ludności, a jednocześnie budownictwo mieszkaniowe może mieć olbrzymi wpływ na sytuację gospodarczą kraju i regionu, o czym dobitnie świadczy obecny kryzys gospodarczy na

świecie, który rozpoczął się od kryzysu na rynku mieszkaniowym w USA. Bardzo ważne jest również to, że wiele elementów gospodarki mieszkaniowej i rynku mieszkaniowego bezpośrednio lub pośrednio zależy od decyzji władz samorządowych wojewódzkich i lokalnych.

Sytuacja mieszkaniowa Mazowsza ma swoją specyfikę, wynikającą z dualizmu Mazowsza (Warszawa a reszta Mazowsza). Specyfika ta polega głównie na istnieniu co najmniej pięciu typów sytuacji mieszkaniowej: (1) mieszkania o wysokim standardzie i cenach, przede wszystkim w Warszawie i Obszarze Metropolitalnym Warszawy, na które popyt zgłaszają najbogatsi mieszkańcy, w tym spoza Warszawy i spoza Polski, (2) mieszkania o średnim standardzie, które buduje się w dużej ilości przede wszystkim w Warszawie i OMW, na które jest (lub był do niedawna) duży popyt, zwłaszcza ze strony mieszkańców Warszawy, pragnących poprawić standard mieszkania oraz ze strony licznych imigrantów z innych regionów Polski, przybyłych celem znalezienia pracy w Warszawie, jak też inwestujących w mieszkania w Warszawie dla siebie lub swoich dzieci, (3) stara (sprzed 1990 roku) substancja mieszkaniowa w różnych częściach regionu, głównie w matach, we własności spółdzielni mieszkaniowych lub komunalnej, wymagająca konserwacji i modernizacji, na którą nie ma wielkiego popytu indywidualnego, (4) wiejskie zasoby mieszkaniowe, zwłaszcza na peryferyjnych obszarach regionu, dotkniętych odpływem ludności i kapitału, (5) substandardowe mieszkania (w tym np. altanki na ogródkach działkowych), głównie w Warszawie, przejaw marginalizacji części ludności i patologii społecznych. Ze zróżnicowaniem sytuacji mieszkaniowej wiąże się zróżnicowanie sytuacji społecznej i ekonomicznej mieszkańców. Z tego też powodu sytuacja mieszkaniowa wymaga uważnej obserwacji. Z drugiej strony, jak już było wspomniane, budownictwo mieszkaniowe jest istotnym czynnikiem koniunktury gospodarczej, stąd też zasługuje nie tylko na obserwację, ale i na stymulowanie, jeśli władze mają zamiar wpływać na koniunkturę gospodarczą i na sytuację mieszkaniową.

Diagnoza siły nabywczej gospodarstw domowych

Zadanie: Zbadanie wielkości i struktury siły nabywczej ludności regionu oraz sporządzenie prognozy.

Proponowane tematy:

- wielkość dochodów ludności regionu,
- struktura dochodów ludności w układzie terytorialnym i grup dochodowych (dochody mniej zamożnych i bardziej zamożnych),
- przepływy dochodów (odpływy poza region i przyływy z innych regionów i z zagranicy),
- sytuacje problemowe – środowiska i obszary o bardzo niskich dochodach, wymagające interwencji władz publicznych,
- kondycja finansowa gospodarstw domowych: oszczędności, zadłużenie, upadłość konsumencka.

Siła nabywczą ludności, na którą składają się dochody i kredyty, z jednej strony w bardzo dużym stopniu decyduje o warunkach życiowych mieszkańców, a z drugiej strony ma zasadniczy wpływ na sytuację gospodarczą poprzez kreowanie popytu i nastrojów inwestorów. Kompleksowe badania siły nabywczej gospodarstw domowych w województwie

mazowieckim pozwoliłyby m.in. zbadać przepływy dochodów między Warszawą a resztą regionu i kraju, i odpowiedzieć na pytanie o intensywność powiązań między stolicą a jej otoczeniem.

W sile nabywczej gospodarstw domowych, podobnie jak w sytuacji mieszkaniowej, odzwierciedla się wyraźnie dualizm Mazowsza – podział na bogatą Warszawę i ubogą resztę województwa (jakkolwiek w Warszawie można znaleźć sfery ubóstwa, a w pozostałej części województwa obszary o wysokich dochodach ludności – choćby w takich miastach, jak Płock). Badanie pozwoliłoby określić wiarygodnie skalę rozwarstwienia dochodowego ludności i tym samym zidentyfikować sfery problemowe (w układzie społecznym i terytorialnym), gdzie niskie dochody grożą pojawieniem się (lub utrwaleniem) zjawiska wykluczenia społecznego i dziedziczonego ubóstwa. Byłoby to podstawą podejmowania interwencji ze strony władz publicznych, w tym samorządu.

Gospodarka – Społeczeństwo – Gospodarka: badania zintegrowane

Rozdzielenie przedmiotu badań na sferę gospodarki, społeczeństwa i przestrzeni powinno mieć jedynie charakter porządkujący, mający na celu uwypuklenie badanych problemów. W procesie badań należy jednak dbać o powiązania między tymi trzema sferami, zarówno aby uniknąć pominięcia jakiegoś zagadnienia, jak i aby uniknąć dublowania badań. Przykładowo, nie sposób badać mieszkalnictwa bez jednoczesnego uwzględnienia jego aspektów ekonomicznych (np. ceny mieszkań, sposobów finansowania nabycia mieszkań, kondycji finansowej spółdzielni mieszkaniowych, wpływu budownictwa mieszkaniowego na gospodarkę regionu), społecznych (np. powiązania marginalizacji społecznej z warunkami mieszkaniowymi) i przestrzennych (planowanie przestrzenne, przestrzenne rozmieszczenie różnych typów mieszkań i sytuacji mieszkaniowej). Podobnie wszystkie 3 wymiary bardzo wyraźnie integruje rynek pracy (zarobki jako czynnik ekonomiczny – popyt konsumentów i koszty pracodawcy, dochody pracowników jako czynnik kształtujący sytuację społeczną, obszar dojazdów do pracy jako przestrzenny wymiar rynku pracy).

Ponieważ wszystkich badań nie można prowadzić jednocześnie, dlatego też racjonalne jest podzielenie badań na powyższe 3 sfery (gospodarka, społeczeństwo, przestrzeń), jednak należy stworzyć mechanizmy koordynacji i przepływu informacji między zespołami badawczymi.

Miejsce prowadzenia badań. Badania porównawcze

Podstawowym obiektem i miejscem badań powinno być oczywiście województwo mazowieckie. Nie wyklucza to jednak badań porównawczych w skali krajowej (między Mazowszem a innymi regionami Polski), jak i międzynarodowych (zwłaszcza porównań z innymi regionami Unii Europejskiej o podobnej charakterystyce). W przypadku badań porównawczych należałoby ograniczyć się do analizy wtórnych źródeł informacji, tj. gotowych opracowań, bez kosztownych i budzących wątpliwości co do celowości badań terenowych.

Badania porównawcze pozwoliłyby nie tylko na zgromadzenie wiedzy praktycznej (nt. doświadczeń innych regionów), która mogłaby być wykorzystana w działalności samorządu województwa, ale i umiejscowić trendy i zjawiska mające miejsce w województwie mazowieckim w szerszym kontekście procesów zachodzących w Europie i na świecie. Pozwoliłoby to określić, co jest rzeczywiście specyfiką mazowiecką, a co elementem obiektywnych trendów typowych dla danej epoki, danego typu regionu w danym typie kraju.

Uwagi końcowe

Celem powyższych rozważań, zgodnie z zadaniem wyznaczonym przez organizatorów badania *Trendy rozwojowe Mazowsza*, było sformułowanie propozycji uszczegółowienia tematów badawczych w dziedzinie „gospodarka”. Celem nie było natomiast np. szczegółowe omówienie sytuacji czy perspektyw Mazowsza, czy też ogólnej sytuacji gospodarczej Polski i świata ani też omówienie np. kwestii prawnych, organizacyjnych itp. badań. Dlatego też te, skądinąd ważne zagadnienia, nie zostały tu poruszone.

ABSTRACT

The article presents main assumptions and scope of activities that will be undertaken within a framework of a research program “The development trends of Mazovia Region”. Main goals of the program are presented and “thematic areas” initially selected to be included in the theme “economy” are discussed. Contemporary economic development context for the studies planned is addressed and some suggestions on how to incorporate issues of global crisis into research questions are presented. Detailed set of specific themes and topics to be studied is presented. Among these themes and topics are: macro- economic diagnosis and prognosis; diagnosis and prognosis of the situation on labour market; diagnosis of innovative capacity; diagnosis of entrepreneurship, diagnosis of the housing market and diagnosis of the purchase power of households. The article contains also some methodological suggestions that are related to integrated approach to studies on social, economic and spatial dimensions of the Mazovia Region development. Benefits of comparative studies, especially those of international character, are also pointed out.

prof. dr hab. Roman Szul, członek Rady Naukowej projektu *Trendy rozwojowe Mazowsza*, pracuje w Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych Uniwersytetu Warszawskiego oraz Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Białymstoku, członek Regional Studies Association, European Consortium for Political Research – Standing Group on Regionalism and Federalism. Specjalizacja: makroekonomia, polityka gospodarcza, ekonomika regionalna, geografia ekonomiczna.